

Gentilici: tořebļanķins. DOC. ANT. 1397: Torre Blanca (BSAL II, 109).

Torreblanca (del Tossal), poblet agre. a Ponts, situat a la dreta del Segre. DOC. ANT. 1359: Torra Blanca (CoDoACA XII, 57).

Torreblanca de Montserrat, barri del municipi de Vacarisses, vora el gran massís de la Torre Blanca, a la capçalera de la vall Follosa.

Sengles despoblats *Torreblanca*, en els termes de Castellans d'Olèrdola (cf. Torrebeses 2), i del municipi de Fraga.

La Torreblanca, barri del municipi de Sant Just Desvern. La Torreblanca, mas del terme de Morella (XXVII, 176.1).

I el sinònim *Torralba*, pda. d'Otos (XXXII, 141.7),¹⁵ format amb el ll. ALBUS, -A 'blanc'. J. F. C.

TORREDEDIA. Mas gran i antic, o «quadra», a les muntanyes, al SO. de Cardona; crec en te. de *Su*, entre aquest llogaret i *Salo*, oit allí *tořadadía*, 1954 i 1964. I m'és ben conegut com cognom d'una rica família barcelonina.

Compost amb un antic NP *Dedies*, que anoto com cognom i com el d'un mas rossellonès, te. Vilanova d. l. Ribera (XXV), i com cognom ja a. 1703 a Tuir; cf. *Fuendedia*, te. de Saünc, a la Vall de Benasc (XLVIII, 25 47).

Prové d'un antic NP *Dé(u)-dea* 'Déu (ens el) doni' (scil. 'ben bo'): antiga forma de subj. pres. del verb *dar* (que documento i explico en l'art. *dar* del *DECat* i *DCEC*). Denominació paral·lela a *Deudé* (oc. *Deu det*,³⁰ *Daudet*); cat. ant. *Déu-lo-m dé* (DEDIT) > cognom *De-llundé*. Cert que podríem relacionar-lo amb *Dia*, ciutat del Delfinat (d'on la poetessa Comtessa de *Dia*, c. 1200), però aquesta és *DEA* antigament, i prové, com diu Holder, d'un nom lligur, indoeur. **dēwā*, de la divinitat; cosa que ja no lligaria amb la inicial de *Dedies*.

TORREDARQUES

Vila i municipi del Matarranya, situada a la Vall del Bergantes, al límit amb els Ports.

PRON. POP.: (a) *tořadárkes* en 5 pobles veïns, i (a) *torredárkes* en 3. Gentilici: *torredarquins* (-*rrad*-). A diferència de la Torre de Vilella i de la Torre del Comte, en aquest es diu sempre el nom complet *Torredarques*, mai *la Torre*, i s'empra constantment sol·dat, d'acord amb la formació del gentilici popular *torredarquins*, a diferència de *torredans* (Torre de Vilella) i *torrats* (Torre del Comte); l'ús predominant de l'antiga forma popular *torra*, en lloc de l'avui predominant *torre*, confirma aquesta estereotipació del nom sencer. Força menys important i molt més incomunicada que la veïna Torre de Vilella, es comprèn que fos necessari de generalitzar l'ús del determinatiu, per evitar la confusió amb el seu veí més conegut.

DOC. ANT. 1280: *Turris archarum* (*Rationes decimarum* II, 113).

ETIM. En el poble no saberen dar-me notícia que hi hagués cap dolmen en el terme (com en *Serra d'Arques* etc.). D'altra banda tampoc no es tracta d'una

vall encaixonada, com la de *Valldarques* (Urgellet). No puc assegurar, doncs, quin d'aquests dos és el sentit d'*arca* en aquest nom.

TORRE DEL BISBE o La TORRE D'ELNA

Poble i municipi del Rosselló, situat a l'O. d'Elna. El lloc havia pertangut a la jurisdicció dels bisbes d'Elna. Antigament havia rebut el nom de *La Torre d'Azillac*.

PRON. MOD.: *lə túřə* i *lə túřə baz élnə*, i un informant de 85 anys d'Argelers va declarar espontàniament a Coromines que els vells en deien *lə túřə dēlnə* (XXV, 49). A Llançà va oir ell: *tōřə dēlnə* (XXII, 110b).

DOC. ANT. 938: *Turre* i també *Aziliaco* (CoHe. Moreau VI, 99); 946: *alode q. v. Aziliaco q. alius nomen vocabulo d. ipsa Turre* (Cart. Elna, f° 42; CoHe. Moreau VII, 82); 955: *alode Aziliacho q. v. ipsa Turre* (CoHe. Moreau VIII, 140); 1103: *Turris* (Hist. Lgd. v, 1528, docs. d'Elna); 1109: *eccl. Sti. Jacobi de Turre* (CoHe. Moreau XLIV, 90); 1134: *Turri* (Alart, *Priv.*, 38); 1136: *de Turre --- sub Turri* (CoHe. Moreau LVI, 200); 1311: *la Tora --- al loc de la Tor* (RLR XXIX, 59.60.61); 1359: *La Torra* (CoDoACA XII, 127); 1385: *la Torra* (Alart, *Doc. Geog. Hist.*, 17); 1395: *la Torr prop Elna* (ibid., 25); 1435: *Turri* (ibid., 83); 1474: *la Torra* (RLR LII, 11).

ETIM. El nom més arcaic de *la Torre d'Elna, Torre d'Azillac* és derivat en -ACUM del NP ll. ACILIUS (Schulze, 440). J. F. C.

LA TORRE DEL COMTE

Vila i municipi del Matarranya situada a la dreta d'aquest riu.

PRON. POP.: *la tōře* (a 6 pobles veïns), *la tōře del kómte* (a altres 6), *la tōře l kómte*, -*nte* (2), *la tōře del kónde* (3). Gentilici humorístic: *torrats*.

DOC. ANT. 1280: *Torre del Comte* (*Rationes decim.* II, 103, 112). Poble d'aspecte antic, amb nobles i bells palaus del Renaixement.

ETIM. No sé si es tracta del comte de Prades, del d'Urgell o d'un altre; suposo del primer.

LA TORRE DELS DOMENGES

Poble i municipi de l'Alt Maestrat situat a l'E. de la serra de Pena-roja.

De *domenge* 'propietat del senyor', mot que prové d'un ús substantivat de DOMINICUM, neutre de l'adjectiu *dominicus* 'dominical, senyorial': *DECat* III, 173 b20-54.

Sobre la història i vicissituds del nom d'aquest poble és d'interès una carta de 1965, de Coromines a Sanchis Guarner, que reproduïm:

«Des de les versions de 1935 (amb alguna vacil·lació) fins a la de *Raixà* deixàrem *La Torre d'En Domènec*. Ara us proposeu recomanar *La Torre dels Domenges*. En l'essencial crec que teniu raó. És realment la forma amb *Domenge* una de les més arrelades en el país: la impressió que tinc i la que corroboren les dades de què tinc nota és que és bastant general, fins potser general, si volem, amb la reserva